

УДК 316.362.47 (477)

СЕКЦІЯ 13. ПЕДАГОГІЧЕСКІЕ НАУКИ.ПОД-СЕКЦІЯ 1. Воспитание и образование.**ТРАДИЦІЙНА СІМ`Я ТА ЇЇ РОЛЬ В СУЧАСНОМУ
УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ****Георгадзе Т.О.**

аспірант кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та дошкільної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького м. Мелітополь, Україна
Директор департаменту освіти і науки ГО «Наукове товариство Гаудеамус» ЄДРПОУ 41815395, e-mail: heorhadze_tetiana@mdpu.org.ua

Однією з ключових причин звернення до питання про роль традиційної сім'ї в українському суспільстві є системна криза сімейних цінностей і відносин в сучасній Україні. Ця криза проявляється насамперед у скороченні числа щорічно реєстрованих шлюбів на тлі зростання числа реєстрованих розлучень. Крім того, криза сімейних відносин чітко проявляється в низькій цінності дітонародження в українських сім'ях: за період з 1990 р. по 2017 р. за даними державної статистики України (таб. 1) [1], природний приріст на 1990 р. складав 27,6 тис. осіб, а в 2017 скорочення становило –210,1 тис. осіб, що очевидно, не забезпечує простого відтворення населення. Причин у цього явища, безумовно чимало, однак не можна заперечувати, що одна з головних причин низької народжуваності є характер сприйняття сучасним українським суспільством офіційного шлюбу, традиційної сім'ї та сімейних цінностей. Прикладом того служить той факт, що частка дітей народжених жінками, які не перебували у зареєстрованому шлюбі, у

1990 р. складала 11,2 %, а уже через 27 років 20,5%.

Зазначимо, що саме по собі поняття «традиційна сім'я» стосовно полікультурного українського суспільства не є монолітною конструкцією. Українське суспільство, як на попередніх історичних етапах розвитку, так і сьогодні, складається з різноманітних етносів, які мирно проживають на території нашої держави. У той же час дослідження дозволяють виділити деякі загальні ознаки традиційної сім'ї для поліетнічного, полікультурного українського соціуму.

Наведені обставини роблять питання, пов'язані з вивченням ролі сім'ї в сучасному суспільстві, сприйняття суспільством основоположних сімейних цінностей, важливим напрямком дослідження безлічі наук. З педагогічної та соціально-філософської точки зору інтерес представляє питання про те, яка з моделей сімейних відносин характеризується найбільшою стійкістю і покликана забезпечувати комплексний соціальний розвиток в державному масштабі, подолати кризу сімейних цінностей в

Таблиця 1

Статистичні показники населення

Роки	Кількість живонароджених, тис. осіб	Частка дітей народжених жінками, які не перебували у зареєстрованому шлюбі, %	Кількість померлих, тис. осіб	Природний приріст, скорочення (-), тис. осіб	Міграційний приріст, скорочення (-), тис. осіб	Кількість зареєстрованих шлюбів, тис. одиниць	Кількість зареєстрованих розлучень, тис. одиниць
1990	657,2	11,2	629,6	27,6	78,3	482,8	192,8
1991	630,8	11,9	669,9	-39,1	151,3	493,1	200,8
1992	596,8	12,1	697,1	-100,3	287,8	394,1	222,6
1993	557,5	13	741,7	-184,2	54,5	427,9	219
1994	521,6	12,8	764,7	-243,1	-142,9	399,2	207,6
1995	492,9	13,2	792,6	-299,7	-131,6	431,7	198,3
1996	467,2	13,6	776,7	-309,5	-169,2	307,5	193
1997	442,6	15,2	754,2	-311,6	-136	345	188,2
1998	419,2	16,2	719,9	-300,7	-152	310,5	179,7
1999	389,2	17,4	739,2	-350	-138,3	344,9	175,8
2000	385,1	17,3	758,1	-373	-133,6	274,5	197,3
2001	376,5	18	746	-369,5	-152,2	309,6	181,3
2002	390,7	19	754,9	-364,2	-33,8	317,2	183,5
2003	408,6	19,9	765,4	-356,8	-24,2	371	177,2
2004	427,3	20,4	761,3	-334	-7,6	278,2	173,2
2005	426,1	21,4	782	-355,9	4,6	332,1	183,5
2006	460,4	21,1	758,1	-297,7	14,2	355	179,1
2007	472,7	21,4	762,9	-290,2	16,8	416,4	178,4
2008	510,6	20,9	754,5	-243,9	14,9	322	166,8
2009	512,5	21,2	706,7	-194,2	13,4	318,2	145,4
2010	497,7	21,9	698,2	-200,5	16,1	305,9	126,11
2011	502,6	21,9	664,6	-162	17,1	355,9	182,5
2012	520,7	21,4	663,1	-142,4	61,8	278,3	168,5
2013	503,7	22,1	662,4	-158,7	31,9	304,2	164,9
2014	465,9	21,1	632,3	-166,4	22,6	295	130,7
2015	411,8	20,6	594,8	-183	14,2	299	129,4
2016	397	20,1	583,6	-186,6	10,6	229,5	130
2017	364	20,5	574,1	-210,1	12	249,5	128,7

¹ За даними органів державної реєстрації актів цивільного стану без урахування розірвань шлюбів, здійснених у судовому порядку.

² Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

українському суспільстві. При цьому педагогіку хвилюють питання про виховання повноцінної особистості в тради-

ційній сім'ї, процес формування сімейних цінностей, які можливості її пропаганди і популяризації [3].

Слід зазначити, що в Україні співіснують три типи сім'ї: традиційний (патріархальний), дітоцентричний і подружній. У кожній моделі сімейних відносин свій пік популярності, етап домінування.

Традиційна сім'я – це велика сім'я, в якій представники не одного покоління проживають в одному будинку і займаються колективною працею. Традиційна сім'я заснована на патріархальному ідеалі [2].

Виділяються наступні риси традиційного (патріархального) ідеалу. По-перше, фундаментальне положення чоловіка в сім'ї. Це міг бути батько, дід, старший син, відповідальні за виконання наступних обов'язків: представлення сім'ї перед зовнішнім світом; виплата боргів, податків; відповідальність перед суспільством за моральні вчинки, а може бути, проступки членів сім'ї; розпорядження сімейної касою. Іншими словами, в руках «батька сімейства» зосереджені економічні ресурси і управлінські функції. По-друге, розподіл основних функцій жіночності: жінка – мати, берегиня сімейного вогнища, чоловіки – інструментальні, чоловік – годувальник сім'ї. По-третє, регламентація трудової діяльності: дрібна робота доручалася дітям, люди похилого віку і хворі виконували легкі види роботи, чоловіки – важкі, жінки працювали по дому. По-четверте, формування сімейних, цивільних професійних функцій. Патріархальна сім'я представляла собою як домашню церкву, так і школу сімейного виховання.

Зокрема, основи традиційної сім'ї засновуються на патріархальному ідеалі, а саме повазі до батьків і старших, слу-

жінні ближньому, шанування пам'яті своїх предків і сімейних святинь, виконанні сімейних, професійних і громадянських ролей, тобто особистість сприймається і на рівні свідомості і моделей поведінки. Духовна криза підриває сім'ю, якщо духовність коливається в родині, вона починає слабшати і вироджуватися в людських відносинах. Провідний опис досить яскраво характеризує концентрацію в рамках традиційної сім'ї численних соціально-позитивних елементів, включаючи високі моральні основи формування сімейних відносин, спадкоємність поколінь і комплексність морально-етичного і духовного виховання в сім'ї. Зазначені характеристики перебувають в дефіциті в сучасній українській сім'ї, на що вказують як наведені вище статистичні дані.

Таким чином, традиційна модель сім'ї, повинна стати перспективною моделлю організації сімейних відносин в сучасному українському суспільстві з урахуванням традицій і ментальності українського народу, покликана забезпечувати комплексний соціальний розвиток на державному рівні, подолати кризу сімейних цінностей в українському суспільстві і, очевидно, буде позитивно сприйнята соціумом.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Сім'я // Словник української мови: в 11 т. – К.: Наукова думка, 1970–1980.
3. Садова Т., Дем'яненко А. СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ // Молодь і ринок. – 2017. – С. 144.